

Արաքս ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

ԱՐՎԵՍՏԻ ՆՎԻՐՅԱԼԸ. ԳԵՂԱՆԿԱՐԻՉ ՍԵՐԳԵՅ ՄԻՐՉՈՅԱՆ

Կան մարդիկ, որոնց կյանքն ու ստեղծագործությունը սերտաճել են Գյումրու պատմությանը... Ստեղծագործողների համեստ կենսակերպը զերծ է եղել հանրային ուշադրությունից, նրանք չեն խոսել իրենց կատարած գործի մասին, իրենց չեն համարել արվեստի հիմնասյուներից: Մակայն նրանց կյանքը ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ նվիրում, նվիրում հարազատ քաղաքին, մարդկանց, արվեստին: Նման արվեստագետներից է Սերգեյ Հրանտի Միրզոյանը: Մարդ, որը մեծապես նպաստել է Գյումրու մշակութային կյանքի նկարագրի ձևավորմանը:

Սերգեյ Միրզոյանը ծնվել է 1925թ. Լենինականում, կարսեցի ժամագործ Հրանտ Միրզոյանի ընտանիքում: Նկարչական շնորհքը նա ժառանգել էր մորից՝ Շուշանիկ Միրզոյանից, որն ասեղնագործում էր ու տիկնիկներ պատրաստում: Պճնված այդ տիկնիկները այսօր գտնվում են թոռան՝ Հրանտ Միրզոյանի արվեստանոցում՝ իբրև հայ կնոջ անկրկնելի ճաշակի ու վարպետության վկայություններ: Միրզոյանի պատանեկությունը համընկավ Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին, երբ կիսաքաղց ու բոքիկ տղաները երագում էին միայն մոտալուստ հաղթանակի մասին: Այդ դաժան տարիներին Միրզոյանի համար նկարչությունը դառնում է կյանքի իմաստ՝ ամբողջությամբ համակելով նրան: 1940-ական թթ. Լենինականի Ս. Մերկուրովի անվան նկարչական դպրոցի տնօրենն էր Շանթ Սարգսյանը՝ պատկառելի մի մտավորական. նա պատերազմի դժվարին տարիներին իր աշակերտներին հաղորդակից դարձրեց արվեստի լույսին: «Դու կգաս ինձ փոխարինելու»։ Շանթ Սարգսյանի այս խոսքերը Միրզոյանի համար դարձան կանխատեսական: Մակայն առջևում դեռ Փ. Թերլեմեզյանի անվան գեղարվեստի ուսումնարանն էր, Գեղարվեստաթատերական ինստիտուտը, որտեղ նա ուսանելու էր հայկական գրաֆիկայի և գեղանկարչության հիմնադիրներին՝ Մարտիրոս Մարյանին ու Հակոբ Կոջոյանին: Միրզոյանին հիացնում էր նրանց պարզ, անմիջական և միևնույն ժամանակ պահանջկոտ բնավորությունը: Նկարիչը մեծ երախտագիտությամբ է հիշում Հ. Կոջոյանին, որը սովորեցնում էր ուսանողներին տեսնել, զգալ, սիրել գույնն ու գիծը...

1955թ. Միրզոյանը վերադառնում է հայրենի քաղաք, որտեղ դասավանդում է նկարչական դպրոցում՝ ընդհանուր առմամբ մանկավարժական գործունեությանը նվիրելով 40 տարուց ավելի: Այս տարիների ընթացքում նա նկարել է սովորեցրել երիտասարդների մի քանի սերունդների, որոնցից շատերը հետագայում իրենց կյանքն ընդմիջտ կապեցին արվեստի հետ (Հ. Ղուկասյան, Գ. Մանուկյան, Գ. Սարգսյան, Կ. Ալեքյան և այլք):

Լենինականի Մերկուրովի անվան նկարչական դպրոցը ուներ բարի ավանդույթներ. այն հիմնադրվել էր 1921թ.: Տարբեր տարիներին դպրոցը ղեկավարել են Ա. Բրուսյանը, Շանթ Սարգսյանը, Հակոբ Անանիկյանը...1977-1987 թվականներին նկարչական դպրոցի տնօրեն է նշանակվում Սերգեյ Միրզոյանը:

Այսօրվա հեռավորությունից կարելի է ասել, որ դրանք եղել են դպրոցի լավագույն տարիները: Նկարչական դպրոցը գտնվում էր Ալեքսանդրապոլի առաջին քաղաքագլուխ Գեղամ Տեր-Պետրոսյանի մոդեռն ոճի առանձնատանը (քաղաքային զբոսայգու դիմացի սև շենքը): Ճիշտ է, այն այնքան էլ հարմարեցված չէր դպրոցի պարավանդներին, սակայն հանդիսավոր դասականության ոգին, որ տիրում էր այնտեղ, ստեղծագործելու էր մղում: Այդ տարիներին էլ ձևավորվում է նկարչական դպրոցի դասավանդող կորիզը: Ուլքեր այդ տարիներին հաճախել են նկարչական դպրոց (դրանց թվում նաև՝ տողերիս հեղինակը), հիշում են այն բարյացակամ ու ստեղծագործական մթնոլորտը, որ տիրում էր դպրոցում: Միրզոյանը աշակերտների հետ նկարում էր, ճեպանկարներ անում, որոնք էլ արվեստանոցում վերածվում էին կտավների:

1960-ական թթ. Լենինականում նկատվում է մշակութային կյանքի որոշակի աշխուժություն. Ռաֆայել Եղոյանի ճարտարապետական կառույցները, Հակոբ Անանիկյանի ազգագրական թեմայով կտավները, Շանթ Սարգսյանի գողտրիկ բնանկարները, Հակոբ Զիվանյանի կոթողները քաղաքում ձևավորում են ստեղծագործական մթնոլորտ, որտեղ ներգրավված էր նաև Սերգեյ Միրզոյանը:

Միրզոյանը հիմնականում նկարել է բնապատկերներ և դիմանկարներ: Իրապաշտական ոճով նրա գծանկարներն ու յուղաներկ աշխատանքները պարուրված են յուրահատուկ ջերմությամբ և լուսավոր զգացողությամբ: Դրանք կատարված են նուրբ գունային հարաբերությունների կիրառմամբ: Պատկերելով իր ժամանակակիցներին՝ նա ընտրում է որոշակի տիպարների («Ընկերոջ դիմանկարը», «Մելառ Վաղոն» «Ազգականուհու դիմանկարը»): Այս դիմանկարները փոքր-ինչ իդեալականացված են (միգուցե արտահայտում են ժամանակի ոգի^ն), սակայն զգացվում են նկարչի պինդ գծանկարը, աշխարհին բարի այքերով նայելու մղումը: Առավել հաջողված են Միրզոյանի քաղաքային բնապատկերներն ու գեղջկական հովվերգական տեսարանները. նկարիչն ասես զգում է բնության հարափոփոխ ընթացքը: Նրա «Ոսկե աշուն»՝ չափերով ոչ մեծ կտավների շարքը պատկերում է բնության գողտրիկ որևէ անկյուն՝ ողողված աշնանային ոսկեգույնի խելահեղ շուրջպարով: Սակայն ասես «գարմանալով» իր իսկ համարձակությունից՝ նկարիչը ծառերի ոսկեգույնը հավասարակշռում է մոխրագույն երկնքի և մուգ կանաչ ֆոնի հետ: Այս երկու կտավները ավելի շուտ բացառություն են Միրզոյանի այս շրջանի ներկայնակի համար: Լակոնիկ ուրվագծով, պարզ, անպաճույճ կոմպոզիցիոն կառուցվածքով, խամրած գունաշարով այդ գործերը մոտ են Հակոբ Անանիկյանի ստեղծագործություններին: Նմանությունը պատահական չէ. այն բխում է մտածողությունից, որը դիպուկ է, սուր և սեղմ: Այս գծերն էլ կանխորոշում են Շիրակի նկարչական դպրոցին բնորոշ արտահայտչականությունը:

Միրզոյանի ստեղծագործության մեջ կա սիրելի մի թեմա, որին նա հաճախ է անդրադարձել իր ստեղծագործական կյանքի տարբեր շրջաններում, անգամ խորհրդային տարիներին, երբ մեծ մասամբ խուսափում էին իրենց կրոնական համոզմունքների դրսևորումից: Նա ոչ միայն չէր թաքցնում իր կրոնական հայացքները, այլև պարբերաբար անդրադառնում էր դրանց իր ստեղծագործություններում:

րում: Եկեղեցին, ինչպես նկատել էր Ջիվանին իր հայտնի բանաստեղծության մեջ, Գյումրու խորհրդանիշն էր, քաղաքի հոգևոր գորավիզը, պատմությունը: Միրզոյանի 1970-ական թթ. նկարած «Յոթվերքը եկեղեցու բակը» խառը տեխնիկայով ստեղծված նկարը պարուրված է բանաստեղծական շնչով: Խոր աշնանային տերևաթափ ծառերով, գողտրիկ գետնավոր տներով բակը ամբողջանում է եկեղեցու բնապատկերի հետ. ամեն ինչ շնչում է հանգստությամբ ու ներդաշնակությամբ: 1987թ. յուղաներկի տեխնիկայով կատարված «Յոթվերքը» յուրօրինակ կանխատեսական խորհուրդ է քաղաքի համար: Այն ասես հրաժեշտ է Լենինականին, որն ընդամենը մեկ տարի անց՝ ավերիչ երկրաշարժին, կվերածվի ավերակների: Նկարն աչքի է ընկնում արարման զարմանալի ազատությամբ, պինդ քսվածքներով, վառ գունային հակադրություններով: Տեսարանն ընտրված է բարձր դիտակետից: Նկարն ընկալվում է ամբողջական, մոնումենտալ:

Երկրաշարժից հետո միառժամանակ Միրզոյանը չէր ստեղծագործում. նա ասես կորցրել էր հոգևոր կապը իր սիրելի քաղաքի հետ: Նկարիչը անվերջ մտորում էր, վերհիշում անցած օրերը: Եվ ինչպես լինում է նման դեպքերում, հենց նկարչությունն էլ հարություն է տալիս նրան: Նա սկսում է նկարել վառ, ակտիվ գույներով, աննախադեպ ամուր քսվածքներով: Նրա վրձինն ասես նոր թափ է ստանում, թեմաները դառնում են ընդգրկուն: Ամենասովորական թեմաներն անգամ նրա վրձնած կտավներում ընկալվում են հուզական և պոետիկ: «Մեր բակը» նկարը պատկերում է քաղաքի՝ արևով լուսավորված մի գողտրիկ անկյուն: Հին, մաշված դռան դիմաց քուջուջ են անում հավերք: Նկարում կա լռության ու ունայնության զգացողություն: Գունաշարի առումով սա առավել հասուն և գեղեցիկ ստեղծագործություններից է. այն անցում է կատարում բաց դարչնագույնից շագանակագույնի: 1997թ. ստեղծված «Մուրբ Նշան եկեղեցին» Միրզոյանի լավագույն ստեղծագործություններից է, ասես նրա այցեքարտը արվեստում: Գիշերային երկնքի մուգ կապույտ ֆոնին հստակ ուրվագծվում է արծաթափայլ եկեղեցին: Նա կանգուն է՝ ի հեճուկս բոլոր փորձությունների ու աղետների: Եկեղեցու վսեմ և հպարտ նկարագիրը հավատ է ներշնչում. քանի դեռ կանգուն է եկեղեցին, կգոյատևի նաև քաղաքը...

Ավարտելով իր մանկավարժական գործունեությունը՝ ավեզարդ նկարիչն անցավ վաստակած հանգստի: Մակայն նա մինչև կյանքի վերջին օրը վայր չդրեց իր վրձինը: Հաճախ Միրզոյանը վերցնում էր ներկապնակը և գնում ծերանոց՝ նկարելու նրա բնակիչներին: Նկարչի այցելությունները ուրախություն ու սփոփանք էին բերում ծերերին: Երբ խնդրեցի ցույց տալ այդ դիմանկարներից որևէ նմուշ, նա չկարողացավ, որովհետև բոլորը բաժանել էր...

ПРЕДАННЫЙ ИСКУССТВУ СЕРГЕЙ МИРЗОЯН

___ Резюме ___

___ А. Маргарян ___

В 1960-х годах в попытке придания армянскому изобразительному искусству "человеческого лица" в немалой мере проявились и в творчестве ленинканского художника Сергея Грантовича Мирзояна.

Наша публикация посвящена творчеству того, кто в большей степени способствовал созданию городской культуры.

В основном Мирзоян создавал пейзажи и портреты. Выполненные в реалистической манере графические рисунки и картины маслом наполнены особенной теплотой и ощущением света. После землетрясения какое-то время Мирзоян не занимался творчеством: он словно потерял духовную связь с любимым городом.

Впоследствии он вновь начал рисовать яркими, активными (насыщенными) цветами, беспрецедентными густыми мазками. Завершив свою педагогическую деятельность, седовласый художник до последнего дня своей жизни не расставался с кистью. Часто Мирзоян брал свою палитру и шел в дом престарелых изображать его обитателей.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Մարգարյան Արար Մանվելի - արվ. թ., Երևանի գեղարվեստի ակադեմիայի

Գյումրու մասնաճյուղ, E-mail: araxmargaryan@dmil.com